

МАСЛІТ: ПАРАЛІТЕРАТУРА ЧИ МИСТЕЦЬКИЙ ФЕНОМЕН?

(рецензія на монографію: Романенко О. Семіосфера української масової літератури: Текст. Читач. Епоха / Олена Романенко. – К.: Якубець А. В., 2014.– 362 с.)

Іронічний Антон Чехов і саркастичний Михайло Веллер, категоричний Жан-Поль Сартр і мудрий Юрій Лотман, поблажливий Корній Чуковський і розчарований Джон Роберт Фаулз, – ось ті співрозмовники, яких залучає Олена Романенко до парадоксального діалогу про українську масову культуру як феномен свідомості і слова... І не лише їх вагоме слово стало цеглинками у концептуальній будові монографії, – недаремне список використаних джерел сягає п'ятисот одиниць, – проте передусім вони афористично окреслили коло інтересів літературознавця та допомогли акцентувати її уподобання.

Напевне, одним із найбільших досягнень дослідниці є те, що її праця вочевидь переростає заявлену проблему і стає глобальним роздумом щодо характерологічних рис масової літератури як явища та її взаємин з іншими художніми пластами світової культури. Авторка демонструє справді бездоганну обізнаність як на теренах української філологічної, філософської, антропологічної, соціологічної та психологічної думки, так і відповідні знання в річищі закордонних досліджень. Чи не з перших сторінок розгортається детальний екскурс в історію питання, постає своєрідна інтерпретація міфу про масову літературу та оригінальна концепція її споживача. Саме *читач* як мета і шлях функціонування масової літератури є справжнім епіцентром книги, саме читач фокусує дещо еkleктичні підходи до конкретних персоналій... Постає читача є носієм діахронічних особливостей розвитку студій, присвячених масовій літературі, цілком справедливим вважаємо твердження, що вона завжди була укорінена у літературний процес і ніколи не існувала окремо від загальних тенденцій розвитку літератури.

Розвиваючи думку про сакральність книги і читання у минулому, О.Романенко натомість пропонує принципово інші параметри видань широкого вжитку, у зв'язку з чим подекуди виникають сумніви, а чи вважає авторка масову літературу мистецтвом? Подальший аналіз доводить безпідставність таких вагань, задіяні справді наукові критерії: поетикальні орієнтири масової літератури, її жанрова система, стиль творів масової літератури. При цьому науковець не випускає з поля зору опозицію «елітарність – масовість», детально розмежовуючи вказані типи текстів.

Масив згаданих письменників настільки значних, а обшир текстів такий розмаїтий, що у монографії, в якій спресовано, сконцентровано кілька концепцій, нелегко виокремити найбільш аналітично цікаві і оригінальні моменти. Завдяки поєднанню певної сенсаційності і водночас літературознавчої глибини приваблює підрозділ, присвячений творчості Остапа Вишні. Можливо, не настільки відкриттям, але при цьому значущим для викладачів і науковців буде простежена стратегія розвитку взаємин у

тріаді «автор – книга – читач», надзвичайно актуальна для масової літератури, – штучне створення атмосфери таємничості та загадковості довкола особи автора та часу виходу його книжок; не менш характерологічною є атмосфера скандалу або ж епатажу.

Отже, монографія Олени Романенко присвячена одній із найбільш дискусійних літературознавчих проблем останніх десятиліть – масовій літературі. Масова література постає як абсолютно новий тип дискурсу, що у ХХ столітті відчув справжні метаморфози: від формування власних естетичних засад до проникнення у високу літературу та, зрештою, постулювання своєї окремішності, у зв'язку з чим її вивчення є актуальним для новітнього літературознавства. Науково переконливо авторка простежує колізії та співвідношення елітарного та масового в літературі, тому по ознайомленню з рецензованою працею читач приєднується до тих, хто, за висловом О.Романенко, «вважає масліт невіддільною частиною інтелектуального та соціального життя сучасної дійсності та вбачає своє завдання в тому, щоб аналізувати, впливати та перетворювати цю сферу людської діяльності, не залишатися пасивним спостерігачем».

Олена Єременко